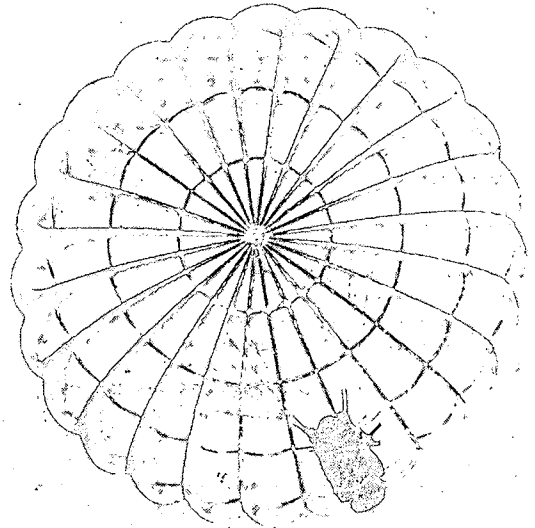

כך נמשכת השלשלת

- מן המסים ל"קדש" ועד עומסי בטחוננו כיום

מאת שמעון פרס

סגן שר-הבטחון

הלב של העם כולו פעימה אחת ועוצר נשימתו: היצליחו במשימתם?

אותם מאות הבחורים במטוסים, שבין השמשות נטלו על שכמם גורלה של מערכה שלמה, חשו בודאי שהם קיפלו במצנחיהם עתידה של המדינה.

העתונות העולמית היתה מלאה בתיאורים דרמטיים. "זוהי פעולה הקטנה ממלחמה, אך גדולה מכל פשיטה שהיתה עד עכשיו". עבד אנ-נאצר הבריק מברקים בהולים למלכי ערב ולנשיאיה. פרשנים צבאיים — ביניהם אחד מגדולי הפרשנים בעולם — תארו את עצמתו הגוברת של הצבא המצרי והעריכו שהקרב ימשך שבועות רבים; הם השתוממו למראה יחידת צנחנים המתחילה לכאורה את המלחמה מן הסוף, מבלי שקודם לכן "ריכזו" להם את השטח. התפלאו שחייליה יוצאים כה רחוק, בחשיכה, לבדם.

כך החל מבצע "קדש", אחד מן המבצעים המזהירים בתולדות המלחמות, שהסתיים באבידות כבודות לאויב — ביניהם 4,000 שבויים — לעומת אבידות קלות יחסית, לכוחותינו — ביניהם ארבעה שבויים*. מבצע שהביא כבוד ללוחם הישראלי וישועה למדינת ישראל.

אך מבצע "קדש" לא היה אלא גולת הכותרת במאמץ צבאי מיוחד במינו שהצנחנים היוו את החוד שבו. במשך השנה שקדמה לו ניהלו הצנחנים לפחות תשעה קרבות קשים. תושבי המדינה יודעים מעט מאוד על קרבות אלה, שכן הם התנהלו מעבר לגבול ישראל, מעבר לאור היום, מעבר לשגרה הצבאית. בקרבות אלה היו לפחות 800 נפגעים, 346 הרוגים מיחידות האויב, 43 אבידות בנפש מיחידותינו.

* שנים מבין הארבעה נתפסו עליידי מצרים ומן-מה לפניכן, במשמר בודד בגבול סיני.

בספרו "מאה שעות אל הסואץ" מתאר הקולונל הנריקס שיחה עם מפקדי צנחנים ישראלים.

"המהירות היתה תמצית-חיוו של המבצע", אומר אחד המפקדים.

ומפקד אחר מוסיף: "קיבלנו את פקודת-ההתראה שלנו ביום חמישי בערב, יום ה"ע" פחות 4". על זה מוסיף מפקד אחר: "זה קרה באמצע מסיבה; מסיבה שנערכה לכבודנו על-ידי עיריית רמת-גן. הם אימצו אותנו — זה נאה מאוד; המסיבה היתה מוצלחת מאוד. לא חשבתי שעלי להפסיקה. לעתים קרובות היינו מקבלים את פקודת-ההתראה האלה, בגלל "פדאיון" או משהו כזה. כרגיל לא היה יוצא מזה כלום".

הפעם טעה המפקד; זו היתה פקודת-ההתראה רצינית.

חודש אחד קודם לכן פתח הלגיון הערבי באש על משתתפי כנס ארכיאולוגים שנערך ברמת-רחל, הרג ארבעה אנשים ופצע ששה עשר. למחרת נרצחה אשה במושב עמינדב. טרקטוריסט נורה בנהגו בטרקטור. הסתננויות ה"פדאיון" ומעשי הרצח — נמשכו. וגם נשק הוסיף לזרום לארצות-ערב. המצרים החלו לערוך בשדות התעופה שלהם את המפציצים החדשים שהגיעו זה עתה מברית-המועצות. מאות טנקים נוספו לחיל-השריון המצרי. הצבא המצרי כבר הציג את מערכו הקדמי בקרבה רבה לגבולה של ישראל, בהיערכות התקפית מובהקת, והחל להתפרס בחצי-האי סיני.

נחתמה ברית משולשת בין ירדן, מצרים וסוריה שעל ניהול ענייניה השתלט רמטכ"ל פוחז. הוקמה מעין "סבעת חונקת" סביב צוארה של ישראל.

המסיבה ברמת-גן נפסקה. ארבעה ימים מאוחר יותר, ב-29 באוקטובר לפנות ערב, המריאו ה"דקוטות" ובתוכם יחידות הצנחנים שחלקן עוד השתתף במסיבה. מששודרה הידיעה הפתאומית על צניחתם ליד המיטלה, נדמה היה כאילו פרעם

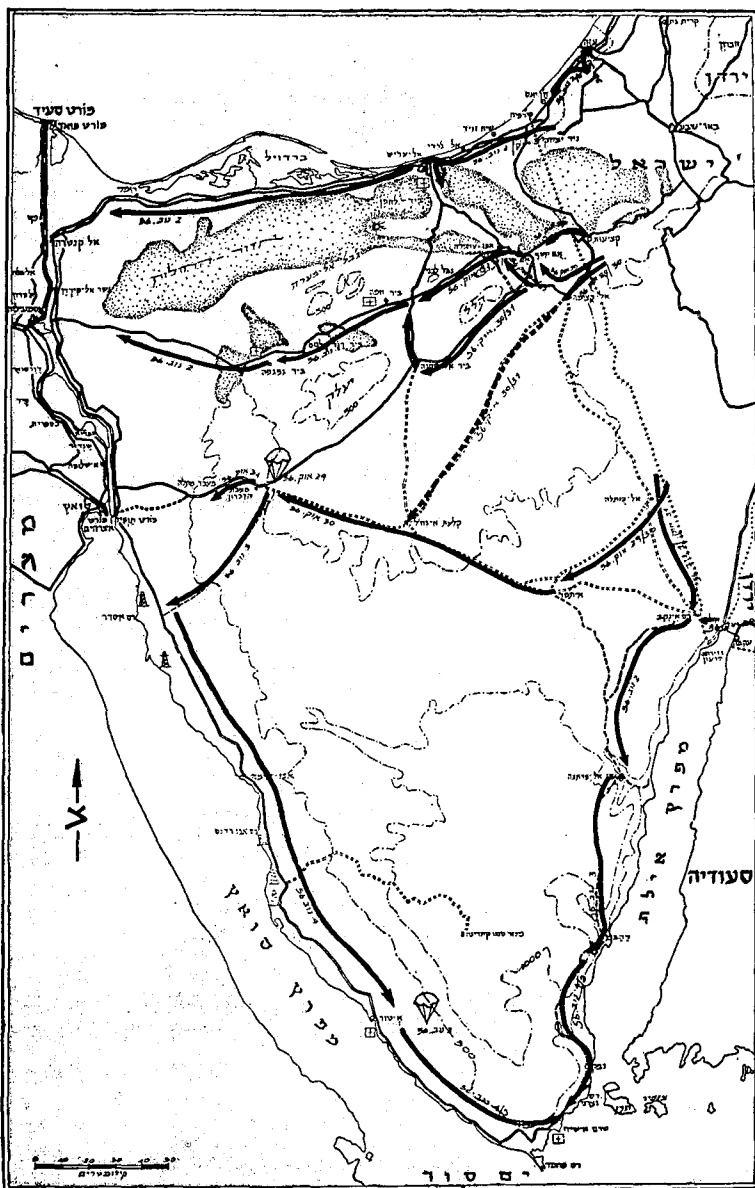
הסתערו ברכב וחלי-למחצה. הם ידעו להשתמש
בנשק מסייע, אך העדיפו את קרב-המגע.
הם היו החלטיים בגישתם, אך מכבדים חיי אדם.
הם ידעו סטנדרטים צבאיים, אך קבעו סטנדרט
חדש להי הצבא. הם סבלו אבידות, אך מעולם
לא הפסידו קרב. הם החלו כמתנדבים, המשיכו
כחיילים, פעלו כמתישבים, ועמדו כפי שהם
עומדים היום, במרכז אהבתו של העם.
כאז כן עתה, הצנחנים מוסיפים להיות אחד
המוקדים לבטחון המדינה.

לפני שבועות מספר חזר ארצה אחד האנשים
המוסמכים ביותר בתחום ההערכה על הנעשה
בארצות ערב. הוא נסע לחו"ל למטרה מסוימת,
אך בין היתר הוא נפגש גם עם מומחים אירור
פיים לסוגית העולם הערבי והוא הציג בפניהם
שאלה אחת:

- באיזו מידה מוסיף העולם הערבי לראות
בישראל מרכז בעיתו?
- באיזו מידה של רצינות מתיחס הוא לאיומים
שהוא עצמו משמיע?

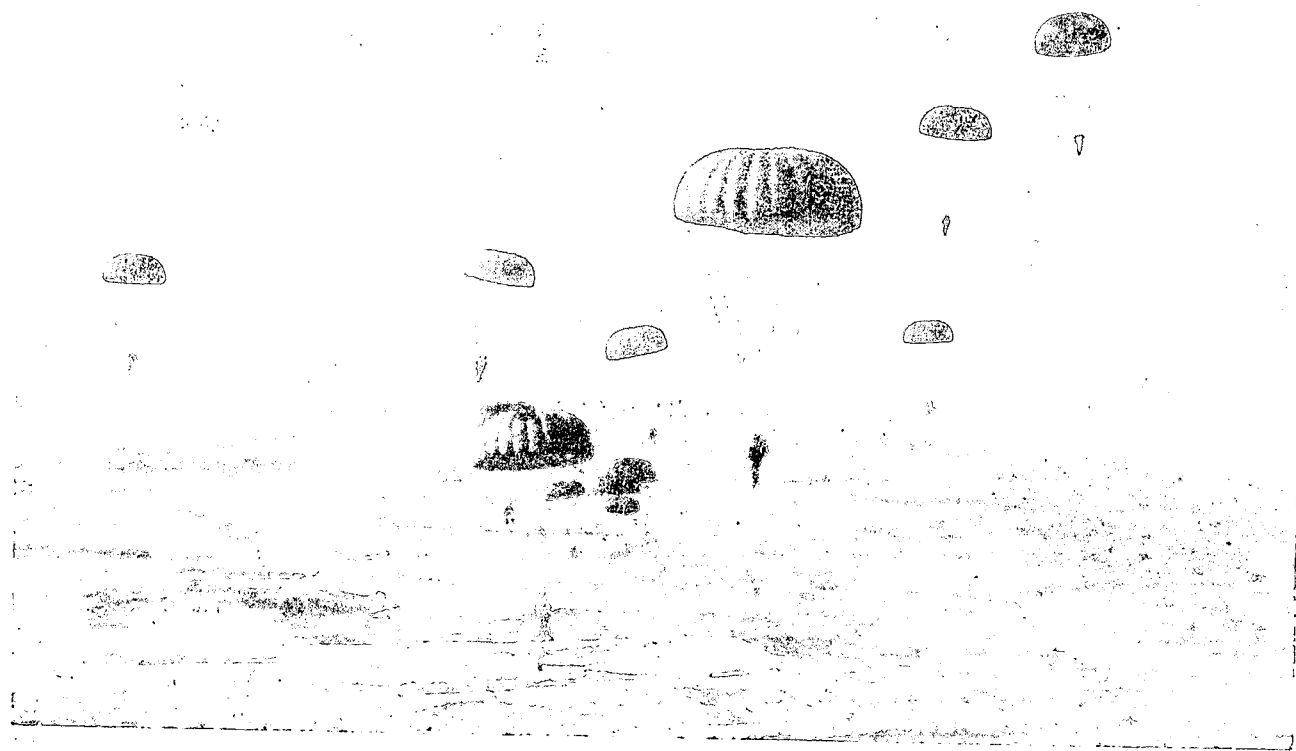
ארבעה מתוך החמישה השיבו ללא היסוס, שה-
ערבים אמנם מתיחסים ברצינות לאיומיהם,
ושהם לא ויתרו כלל על כוונותיהם התוקפניות
ועל הוצאתן של אלו מן הכוח אל הפועל. אפשר
להצטער על כך, אך אין להתעלם מעקשנות
ערבית זו, עקשנות המתבטאת בדרכים שונות.
ראשית: נראה שהעולם הערבי מסרב לשנות
דבר גם לגבי יחסו לישראל וגם לגבי יחסו
הפנימיים. לפעמים אנו עצמנו מופתעים: הישנו,
למשל, מישוהו במצרים היודע את האמת
לאמיתה? פארוק סיפר לעמו שהוא ניצח במל-
חמת הקוממיות, נאצר סיפר לעמו שהוא ניצח
במערכת סיני, מפקד „איבראהים-אל-אול" סיפר
שהוא השמיד בהרעשה את חיפה, טייס מצרי
של „מיג" סיפר שהוא הפיל שני „מיראזים"
ישראליים. נאצר עדיין חוגג את נצחונו במער-
כת סיני, והטייס המצרי עונד על חזהו אות

הצטיינות. בגלל סיפור יפה שהוא סיפר למפקדו.
אך לא רק נאצר — גם יתר שליטי-ערב לא למדו דבר. מצרים,
הקוראת לעצמה רע"מ, (רפובליקה ערבית מאוחדת), אינה
אלא רפובליקה מאוחדת נגד יתר הארצות הערביות. היא
ניסתה להשתלט על סוריה, וגורשה משם. היא ניסתה להשתלט
על עיראק; ועדיין, גם כיום, נוהגים העיראקים אחד בלב
נגד מצרים ואחד בפה בעדה. אפילו חוסיין, שבקושי נמלט
במטוסו הפרטי מאימת מטוסים אחרים שתקפו אותו — מטוסים
ערביים ולא ישראליים — מוכיח שהוא מצויד בזכרון קצר
ביותר, או בסירוב ללמוד לקח. הוא משתעשע מחדש עם
הדרקון המצרי, כאילו ציפורניו עשיות מחדש. ובכך הוא
מאלץ את הסטביליות הירדנית, ששלוש הפגנות יכולות
לערער אותה, להתגרות מחדש בגורלה.
אנו יכולים להסתכל על מצב זה בעצב. אך אנו חייבים
לראותו בדאגה. עולם ערבי זה — נסער, נרגש, תקוף-איבה

מפת המבצעים ב"קדש"

קרבות אלה עיצבו לא-במעט את מהלך מבצע „קדש", את
אופיו ואת תוצאותיו. הם לא התנהלו לפי ספרי לימוד —
כי אם לפי קרבות אלה נכתבו ספרי לימוד. היו אלו פעולות
של צנחנים, אך לאו דוקא של צניחה.
הצנחן, לאחר הכשרה מפרכת וחינוך קפדני, למד לפעול
כפרט. כפרט ביחידה קטנה, ביחידות קטנות המסוגלות להתמוג
לעוצבה הקובעת גורל המערכה.
החיילים לא רק שהכירו איש את רעהו, אלא כולם ידעו את
תעודת הקרב ואת מטרת המערכה.
בראשם עמדו אנשים שלא נקראו „סיר" או „גנרל", כי אם
סופפו, נרמי וגוליבר זכרונם לברכה ויבדלו לחיים, אריק,
מוטה, רפול, חקה, דויד וזאב.
הם הכירו את הארץ לא לפי מפות, כי אם את המפות לפי
הארץ.
הם ידעו לצנוח, אך הם לחמו רגלי; הם צלחו בגופם, הם

שום אמצעי אינו פסול. נאצר אומר למנהיגי ערב שיסמכו עליו, הוא יעמוד בראש ההתקפה עלינו. למנהיגי אפריקה הוא מודיע שהנו מסוגל להיות מתון; בתנאי שיתמכו במדיניות הקיצונית שלו. למערב הוא מבטיח שהוא אנטי־קומוניסט, למזרח הוא אומר שהוא פרו־סובייטי, לסין הוא אומר שיבקר בפקין — ולנייטרליסטים הוא אומר שהוא בלתי מזדהה. באפריקה הוא טוען שהוא בעד פירוז גרעיני — בכל אופן, כל זמן שאין לו נשק גרעיני. באירופה הוא אומר שהוא נגד מלחמות — פרט למלחמות הקרובות ללבנו. לעמו הוא אומר

ובלתי יציב — הוא סביבתנו הגיאוגרפית הבלתי־אמצעית. המקיפה אותנו משלושה עברים.

שנית: הערבים מוסיפים לאגור נשק. הם מקבלים את נשקם במחיר נמוך מאוד, הרבה יותר נמוך מזה שמשלמת ישראל עבור נשקה; אך אין הם מסתפקים בכך. מצרים דוחפת את המזרח־התיכון גם לתחרות בסוגי נשק חדישים כגון טילי קרקע־קרקע וטילים ימיים. מצרים משקיעה הון תועפות בפיתוח הנשק העצמי שלה. לא מזמן היא הודיעה כי היא מפתחת צוללת־כיס. אמנם לעת־עתה משפיע הדבר יותר על הכיס מאשר על הים. כן הודיעה שהיא מפתחת מטוס־סילוני משל עצמה. הרושם הוא כי מחירו עולה בינתיים על מהירותו. היא מפתחת, כאמור, טילי קרקע־קרקע, שמומחים מעריכים את מחיר פיתוחם ב־500 מיליון דולר, החלק השביעי מהכנסתה הלאומית — מהכנסתה הלאומית של ארץ אשר שוררים בה עדיין רעב וחולי.

שלישית: הם מנסים לפגוע בישראל בכל דרך שהיא. החרם הכלכלי מוסיף להיות במלוא תוקפו. עד כדי כך שגם איימו על חברת „דאסו“, (כנראה שכחו שחברת „דאסו“ אינה מייצרת „מיגים וטופוליבים“). הם מנסים להפיץ תעמולה נגד מגמות פניה של ישראל ואינם פוסקים מלשגר איומים כלפינו.

כשמצרפים שלושה גורמים אלה — אי־היציבות העקשנית, עם אגירת נשק עצבנית, עם פעולות כלכליות ותעמולתיות — מצטיירת תמונה של מאמץ ערבי שנועד, בשלב ראשון, לבודד את ישראל, בשלב שני — להקים נגדה מערכת־נשק קטלנית ובשלב שלישי להלום בה.

שיש לפתח את המדינה; ולצבאו הוא מקציב כסף לרכישת נשק חדש. מה פלא, איפוא, שה־מדיניות כלפי ישראל נראית במלוא איי־יבור־ה, כשעליותיה וירידותיה תיה בלתי פוסקות. פעם נדמה שהנה ההתקפה היא בלתי נמנעת; ופעם נראה שההתקפה היא מאתנו והלאה. מה עלינו לעשות בתנאים כאלה? בראש וראשונה, אסור לנו להרפות במתן, אסור לנו לגרוע מן התנופה, אשליה היא לחשוב שה־

שריון כמסע סיני

אך עדיין במרכז מאמצנו חייבת לעמוד הדריכות הבטחונית. אין סתירה בין ידידות עם עמים אחרים לבין פיתוח כוחנו העצמי. נהפוך הוא. כוחנו העצמי נותן לידידות שלנו עם עמים אחרים מימד של יציבות. אין ניגוד בין פיתוח המדינה לבין חיזוקו של צה"ל. נהפוך הוא: האחד יונק מכוחו של האחר. מדינה מפותחת היא ברכה לעצמה צבאית; וצבא טוב הוא ברכה לחינוך הדור לפיתוח הארץ. מעולם לא היתה סתירה כזו. זאת ועוד: אם נתאמץ — נגביר חיל בכל. אם נרפה, ניצור סכנה מוחשית ואמתית למדינה. אחרי 16 שנות עצמאות מוסיף צה"ל להיות צבא חלוצי, מקובל על עמו ומכובד על אויביו. הוא מוסיף להיות המסך החזק ביותר המפריד בין שלום לבין חוקפנות במזרח התיכון. הצנחנים הוסיפו מוניטין צדק לכוחנו הצבאי. דומה שהמוניטין של צה"ל חובש לעתים קרובות כומתה אדומה.

דור שלנו יכול כבר להיות דור המתרפק על נורמליזציה מדומה.

- עלינו להוסיף לחפש ידידים, להוסיף ולגבש ידידות בכל פינה בעולם — בארצות-הברית כמו באירופה, באפריקה כמו באמריקה הלטינית.
- עלינו להוסיף תוכן למגעינו עם עמים אלה, בין שיהיה זה שיתוף-פעולה מדעי בצפוננו של העולם, או שיתוף-פעולה חקלאי בדרומו של העולם.
- יש להמשיך במלוא הקצב בפיתוח המדינה, בישוב הגליל והנגב, בהחדרת אלקטרוניקה לתעשייה ובהגברת הפריור בייצור.
- עלינו למצות את האפשרויות הנועזות שבמדע והטכניקה החדשים; להמתיק את מי הים וליצור "ירדן מלאכותי" בנגב; ללמוד להפיק אנרגיה מן השמש ולנהל מערכות-קשר בחלל.

יתכן ואין זה נראה כאפשרי כי מסע-מלחמה שנוהל ביכולת כה בלתי-רגילה, אמנם לא הוכן אלא בלחץ-אחרון-רגע בלבד. אך שיחותי ב"פיקוד-הדרום", וכל הדברים האחרים שנתגלו לי מאז ואילך, שכנעוני כי בין שזה נראה כאפשרי ובין אם לאו — זו האמת. אכן, הלחץ שהביא לכך היה החנק הגובר והולך של ההסגר הכלכלי, המתח הגואה עקב פעולות ה"פדאיון" וההכנות הברורות לפלישה מצד מצרים, שסיכויי הצלחתה קודמו כה הרבה, על ידי הקמת הפיקוד-המאוחד של מדינות ערב, ואשר צבאה קיבל חיזוק כה אדיר בדמות כלי נשק רוסיים, מדריכים רוסיים וכן — כך שיערו — הבטחות רוסיות.

אין זה קל לומר, גם כיום, אם התנהלו המבצעים לפי התכנית אם לא... כן קשה לומר האם פיתחו המתכננים, אשר בפניהם הוצגו תנאים קשים ומכבידים לאין-שיעור, את התכנית הטובה ביותר שבגדר האפשר — או, בכלל, תכנית טובה מאוד. אפשר למצוא תריסר תכניות אלטרנטיביות שונות; אך סבורני כי אילו בחרו באחת מהאלטרנטיבות הללו, לא היו התוצאות בסופו של דבר שונות כל עיקר.

קול' ר. הנריקס

במסע־מלחמה זה זכו, במערבולת־תנופה, כוחות דל־מספר עד שכמעט בגדר נס הוא כי לא נוצחו על־ידי חללו של המרחב. הם עשו זאת יותר בכוח ההעזה מאשר בזה של האש או של ההטעיה. אין זה מוריד מערך הישגם כי לא בכל מקום ולא בכל זמן הייתה ההתנגדות איתנה. אומץ־הלב — אין לשפטו במושגים יחסיים. הפיקוד הישראלי אומר: „ההצלחה באה כאשר המפקדים מוליכים — ולא כאשר הם דוחפים“.

בריג־גנ' ס. ל. א. מרשל

רמת אימון־הפרט הייתה גבוהה — אם נביא בחשבון שרוב החיילים שהשתתפו במסע־המלחמה היו אנשי־מילואים.

ההנהגה הייתה טובה והמפקדים צעירים, רבי־מרץ, בעל־תפיסה, מהירי־מחשבה ובקיאים במלאכתם. מפקדי השדרות נמצאו תמיד קדימה־למדי. בשדרותיהם, כפי שאמנם היה עליהם לנהוג; ודומה כי ניתן להם חופש־החלטה נרחב לנצל כל הודמנות שייתקלו בה, מבלי שיטלו רשות מראש ממפקדה גבוהה־יותר — אך האם היה זה הכרח, שהפך נוהג זה למעלה? (שכן הקשר בין השדרות למפקדה־הראשית לא תמיד נתגלה כאמין).

זהו ענין שלעת־עתה אי־אפשר לעמוד עליו במידת דיוק כלשהי.

מיוז א. אר־באלאנס

מבצע סיני נערך בתנאים אסטרטגיים ומדיניים יחידים במינם, אשר לא יתכן כי יחזרו עוד פעם.

דוד בן־גוריון

מקורות

- (1) קול' ר. הנריקס, „במאה שעות אל סואץ“ (בעברית — הוצאת „מערכות“).
- (2) גנ־בריג' ס.ל.א. מרשל, „Sinai Victory“ („נצחון בסיני“).
- (3) מיוז א. אר' באלאנס (בעל הספר „מסע־המלחמה בסיני“), „המסע הישראלי בסיני“, 1956, סקירה ב„רבעון הצבא“ הבריטי, ינואר 1957.
- (4) דוד בן־גוריון, דברים בכנס „יום קדש“, 3 אוקטובר 1961.